

Justiits- ja Digiministeerium
info@justdigi.ee

Teie: 04.06.2025 nr 8-1/4840-1
Meie: 11.06.2025 nr 10-3/25/62-2

Arvamus välislepingu eelnõu kohta

Olete andnud Tartu Halduskohtule võimaluse avaldada arvamust välislepingu eelnõule, mis puudutab Rootsi Kuningriigis mõistetud vanglakaristuste täideviimist Eestis (nn vanglarendi eelnõu). Tartu Halduskohtu seisukoht eelviidatud eelnõu osas on järgmine.

Tartu Halduskohus leiab sarnaselt Tallinna Halduskohtuga, kes on samale eelnõule juba arvamuse andnud, et eelnõus ei ole välja toodud selle mõju kohtusüsteemile ning iseäranis halduskohtutele.

Vanglas kinni peetavad isikud kasutavad senise statistika kohaselt oma kaebeõigust laialdaselt. Halduskohtuid puudutava statistika¹ kohaselt esitati 2024. aastal halduskohtutele vanglate vastu 826 kaebust, millele lisanduvad veel erinevad iseseisvas menetluses esitatud taotlused (nt esialgse õiguskaitse ja riigi õigusabi taotlused). Kinni peetavate isikute arv jäi aastal 2024 vahemikku 1835 kuni 1635². Seega saab väita, et keskmiselt iga teine kinni peetav isik esitab aastas vähemalt ühe kaebuse halduskohtule.

Puudub alus arvata, et välisriigist saabuvad kinnipeetavad kaebeõigust kasutama ei hakka, ning seda eriti olukorras, kus nendele harjumuspärased kinnipidamistingimused teise riiki karistust kandma saates muutuvad. Ka olukorras, kus isikud alles alustavad karistuse kandmist, on usutav, et teises riigis ning võõra keelekeskkonnaga kinnipidamisasutuses tekivad problemsituatsioonid kergemini.

Eelnõu kohaselt on plaanis Eestisse tuua karistust kandma 600 süüdimõistetud isikut, mis võimaldab prognoosida, et kohtusüsteemil tuleb lahendada täiendavalt ligi 300 lisanduvat kaebust aastas. Sellel on kohtusüsteemile, arvestades olemasolevat ressursi, väga oluline mõju, sest ühe aasta jooksul ligi 300 kaebuse menetlemine viib sisuliselt mitme täiendava kohtunikukoha loomise vajaduseni. Kohtute töökoormusmetoodika järgi on ühe kohtuniku aastane töömaht kohtuasjade lahendamiseks arvestuslikult 1600 tundi ning ühe kaebuse hinnanguline töömaht on 9,66 kohtuniku töötundi (millele lisanduvad tugipersonali töötunnid). Arvestada tuleb ka sellega, et hetkel Tartu Vanglas kinni peetavad isikud võivad samaaegselt hakata vaidlustama enda ümberpaigutamist teise vanglasse.

Lisaks kinnipeetavate kaebuste arvu kasvule tuleb arvestada, et need kujunevad suure tõenäosusega aja- ja töömahukamaks võrreldes seniste vangistusõiguse asjadega. Kuna tegemist on välismaalastega, kaasneb nende kaebuste menetlemisega vaieldamatult tõlkevajadus. Kuna

¹ Kättesaadav www.kohus.ee veebilehel

² Vt <https://vanglateenistus.ee/meist/uudised-ja-arvud/aasta-ulevaated#2024-aasta-ulevaade>

isikud on sattunud neile võõrasse õigus-ja kultuuriruumi, suureneb paratamatult ka kohtu uurimis- ja selgitamiskohustus, et tagada neile menetluslikud garantiid. Kui seni Eesti vanglates viibinud kinnipeetavad (eriti korduvkaebajad) omavad juba enamusel juhtudel mingilgi määral ettekujutust kohtumenetlusest ja kohtusse pöördumise nõuetest, siis välisriigist saabuvate kinnipeetavate jaoks on kohtusse pöördumisel tegemist neile võõra olukorraga, mis eeldab suuremat panust kohtu poolt menetluse ja õiguste selgitamisel ning tõendite kogumisel. Eeltooduga kaasneb suurem töömaht nii kohtunikele kui ka kohtuametnikele.

Kui ühe aasta jooksul peaks lisanduma ligi 300 täiendavat kaebust välisriigist karistust kandma saabuvatelt kinnipeetavatele, tähendab see töökoormuse olulist tõusu, millega peab ka kaasnema ressursi eraldamine halduskohtutele nii täiendavate kohtunikukohtade kui ka muu personali tööjõukulude kandmiseks.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Sirje Kaljumäe

Tartu Halduskohtu esimees